

DE REDELIJKE TERMIJN IN FISCALE BOETEZAKEN

G.P. Hamer en T. de Bont*

De belastingkamer van de Hoge Raad heeft in navolging van zijn strafrechtelijke collega recent enige vuistregels gegeven teneinde meer duidelijkheid te scheppen over de vraag wanneer er sprake is van schending van de redelijke termijn en welke gevolgen hieraan moeten worden verbonden. In deze bijdrage zullen de vuistregels van de Hoge Raad kritisch worden beschouwd en zal worden gekeken of de beoogde helderheid is bereikt.

1. Inleiding

Niet zelden komt in de rechtspraak 'de redelijke termijn' aan de orde. In artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (ERVM) is neergelegd dat een ieder bij het vaststellen van zijn '*burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging*', recht heeft op een behandeling binnen een redelijke termijn. Voorzover er sprake is van een vervolging, is het belangrijkste doel van deze bepaling te voorkomen dat de aangeklaagde te lang onder de dreiging van een deze vervolging moet leven.ⁱ

Het staat inmiddels onomstotelijk vast dat het opleggen van een fiscale boete valt onder het begrip vervolging (criminal charge) als bedoeld in artikel 6 ERVM. Hiermee is het recht op een behandeling binnen een redelijke termijn van toepassing op fiscale boetezaken.ⁱⁱ

De eerste vraag die automatisch rijst als het gaat om de redelijke termijn problematiek is op welk moment een termijn niet meer als redelijk is aan te merken. Wanneer duurt een procedure te lang en welke criteria worden gehanteerd bij de beoordeling van deze vraag? De tweede vraag is welk gevolg er moet worden verbonden aan een overschrijding van de redelijke termijn. Teneinde op deze vragen een eenduidig antwoord te geven heeft de Hoge Raad onlangs op het gebied van fiscale boetezaken een 'beleidsarrest' gewezen.ⁱⁱⁱ

Het arrest is in hoge mate geïnspireerd op het op 3 oktober 2000 gewezen grootgrutterarrest van de strafkamer van de Hoge Raad.^{iv} Dat de belastingkamer naar de jurisprudentie van zijn strafrechtelijke evenknie heeft gekeken zal niet verbazen. Niet alleen is de redelijke termijn in de strafrechtelijke jurisprudentie uitgebreid aan de orde geweest, maar met name lijkt het relevant dat de fiscale boete een duidelijk strafkarakter heeft en bovendien, zoals gezegd, wordt aangemerkt als een criminal charge.

Het wekt enige verbazing dat het sinds het grootgrutterarrest zo lang heeft geduurd voordat de Hoge Raad ook op het terrein van de fiscale boete een beleidsarrest heeft gewezen. Daarenboven lijkt het arrest in hoofdzaak te danken aan de zeer uitgebreide conclusie van advocaat-generaal (A-G) Wattel. Wattel had in een negentiental fiscale boetezaken waarin de redelijke termijn problematiek speelde gelijktijdig geconcludeerd. Bij zijn conclusie had Wattel een bijlage gevoegd waarin hij uitgebreid op de problematiek is ingegaan en enkele voorstellen voor vuistregels deed.^v De Hoge Raad was welhaast genoodzaakt tot een reactie op de zeer goed onderbouwde voorstellen van de A-G.

Hierna zullen wij aan de hand van de criteria zoals die in het beleidsarrest worden genoemd een beschouwing geven van de redelijke termijn problematiek. Met name zal worden bekeken of de Hoge Raad de beoogde helderheid heeft verschaft en zullen er enkele kanttekeningen worden geplaatst. Gezien de grote overeenkomst met de strafrechtelijke benadering zal op enkele punten ook strafrechtelijke jurisprudentie aan de orde komen. Ten overvloede zij opgemerkt dat de beschouwing zich enkel richt op fiscale boetezaken en niet tevens op zaken die louter belastingheffing betreffen nu artikel 6 ERVM hierop niet van toepassing is.^{vi}

2. De procesfasen

In het arrest valt een drietal procesfasen te onderscheiden waarvoor de Hoge Raad, al dan niet indirect, vuistregels geeft;

- de periode tot en met de uitspraak in eerste aanleg;
- de hoger beroepfase;
- de cassatiefase.

Aan een eventuele 'verwijzingsfase' is door de Hoge Raad geen aandacht besteed. In beginsel moet zowel elk van de fasen afzonderlijk, als het gehele proces binnen een redelijke termijn zijn afgedaan.

De Hoge Raad trekt de duur van de bezwaarprocedure bij de eerste feitelijke aanleg. Wattel had voorgesteld om aan de bezwaarfase een 'eigen' redelijke termijn te koppelen.^{vii} Dit voorstel heeft de Hoge Raad echter niet overgenomen. Een nadeel van de door de Hoge Raad gevolgde weg is dat er voor de bezwaarfase nog altijd geen richtlijn is voor wat betreft de duur van de redelijke termijn.

Dat de Hoge Raad geen aparte termijn voor de bezwaarfase heeft gegeven wil overigens niet zeggen dat er in de praktijk niet naar de redelijke termijn in deze fase wordt gekeken. Zo blijkt onder meer uit een recente uitspraak van de Hoge Raad dat de inspecteur zelf al de boete had verlaagd omdat naar zijn mening de redelijke termijn in de bezwaarfase was overschreden.^{viii}

3. De Hoge Raad als cassatierechter of als feitenrechter?

De Hoge Raad kan op twee verschillende wijzen met de redelijke termijn problematiek worden geconfronteerd. De redelijke termijn kan immers zowel in feitelijke aanleg als in de cassatiefase worden overschreden. Het moment waarop de (gestelde) schending zich heeft voorgedaan bepaalt hoe 'intensief' de Hoge Raad de eventuele schending onderzoekt. Indien de (gestelde) redelijke termijn schending zich in de cassatiefase heeft voorgedaan, toetst de Hoge Raad als feitenrechter en oordeelt hij in volle omvang over de eventuele overschrijding.

Op het moment dat er een (gestelde) schending in feitelijke aanleg aan de orde is, toetst de Hoge Raad als cassatierechter. Dit houdt in dat hij het oordeel van de feitenrechter aangaande de redelijkheid van de termijn en de eventuele sanctionering in geval van overschrijding, slechts op begrijpelijkheid toetst en kijkt of het desbetreffende oordeel geen blijk geeft van een onjuiste rechtsopvatting.

Deze scheiding in beoordelingsintensiteit is niet onproblematisch. Zo lijkt het volgens Wattel moeizaam met elkaar te verenigen dat de Hoge Raad naar alle waarschijnlijkheid de duur van de gehele procedure in volle omvang moet toetsen en vervolgens het ene deel van die totale procedure marginaal en het andere deel in volle omvang toetst.^{ix} Zoals hieronder zal blijken brengt de scheiding in beoordelingsintensiteit ook de nodige andere problemen met zich mee.

4. Aanvang van de termijn (dies a quo)

De redelijke termijn vangt aan op

'het moment dat vanwege het betrokken bestuursorgaan jegens de beboete een handeling is verricht waaraan deze in redelijkheid de verwachting kan ontlenen dat aan hem een boete zal worden opgelegd'.^x

Het gehanteerde criterium vertoont sterke gelijkenis met het in het strafrecht gebruikte criterium en gaat uit van de idee dat de betrokkene vanaf dat moment onder de druk komt te verkeren dat hem mogelijk een boete zal worden opgelegd. De Hoge Raad geeft als voorbeelden van momenten die als aanvangspunt kunnen gelden de kennisgevingen als bedoeld in art. 67g, lid 2, en art. 67k, lid 1, AWR. Het zal echter duidelijk zijn dat ook andere aanvangsmomenten denkbaar zijn.

5. Welke termijn is redelijk?

Nu het beginpunt is vastgesteld komt de vraag aan de orde wanneer de termijn eindigt. Allereerst geeft de Hoge Raad de kaders voor de termijnen per feitelijke aanleg. Als uitgangspunt geldt dat de maximale termijn per feitelijke instantie twee jaar bedraagt. Dus twee jaar vanaf de dies a quo tot en met de uitspraak van de rechtbank (inclusief de bezwaarfase!) en twee jaar tussen het instellen van het hoger beroep en de uitspraak in hoger beroep. De periode tussen de uitspraak in eerste aanleg en het instellen van het hoger beroep valt buiten de te beoordelen termijn, zo lijkt het.

Voor de cassatiefase geeft de Hoge Raad geen expliciete termijn maar uit rechtsoverweging zes van het beleidsarrest kan de conclusie worden getrokken dat ook in dat geval twee jaar het uitgangspunt is.^{xi} Ook hier heeft het er de schijn van dat de periode tussen de hofuitspraak en het instellen van het rechtsmiddel niet wordt meegerekend.

Waarom de Hoge Raad geen richtlijn voor de cassatiefase heeft gegeven blijft in het midden. Weliswaar wordt er ook in strafzaken geen termijn voor de cassatiefase genoemd, maar daar is er wel een maximale inzendingstermijn van acht maanden gesteld.^{xii} De inzendingstermijn is de termijn waarbinnen de griffier van het gerecht dat vonnis of arrest heeft gewezen de stukken naar de Hoge Raad moeten hebben gestuurd na het instellen van cassatie (art. 434 Wetboek van strafvordering). Vergelijkbaar met het grootgrutterarrest had de Hoge Raad kunnen stellen dat het hof in fiscale boetezaken binnen een bepaalde termijn het procesdossier naar de Hoge Raad moet hebben gezonden (in geval van een mondelinge uitspraak daaronder ook begrepen het doen van een schriftelijke uitspraak). Waarom de belastingkamer een dergelijke termijn niet heeft overgenomen blijkt niet.^{xiii}

Voorts geeft de Hoge Raad geen oordeel over de duur die het gehele proces in beginsel moet hebben wil het nog als redelijk kunnen worden aangemerkt, dit zal in elk geval deels samenhangen met het feit dat er geen termijn voor de cassatiefase is gesteld. Het ontbreken van een dergelijke aanwijzing is des te opmerkelijker nu er voor een eventuele verwijzingsfase ook niet expliciet een termijn is gesteld en het wel heel erg in het ongewisse blijft wanneer de totale duur in dat geval wordt overschreden. Wel heeft de Hoge Raad aangegeven dat het in bijzondere gevallen zo kan zijn dat de afzonderlijke termijnen niet zijn overschreden maar dat het procesverloop als geheel toch te lang heeft geduurd.

De gegeven termijnen zijn uitgangspunten en derhalve geenszins absoluut. Er is een aantal factoren (die grotendeels uit de jurisprudentie van het Europees Hof voor de rechten van de mens (EHRM) zijn overgenomen) relevant voor de beoordeling of een termijn nog als redelijk is aan te merken. De belangrijkste factoren zijn:

- de ingewikkeldheid van de zaak;
- de proceshouding van de beboete en/of diens raadsman/gemachtigde;
- de wijze van behandeling door de rechter en het bestuursorgaan.

Illustratief voor het belang van deze factoren is een arrest van het Hof Leeuwarden. Hierin werd een aanzienlijke langere duur dan twee jaar geen schending van de redelijke termijn geacht nu de beboete zelf in grote mate debet was aan de overschrijding en de zaak bovendien ingewikkeld was.^{xiv}

De Hoge Raad wijdt geen overweging aan de vraag wat er voor de beboete op het spel staat (what is at stake), een factor die in de jurisprudentie van het EHRM regelmatig is terug te vinden. Doordat de Hoge Raad de genoemde factoren niet limitatief heeft opgesomd kan hetgeen er voor de beboete op het spel staat ons inziens wel degelijk een rol spelen.^{xv} Bij het belang van de vraag wat er voor de beboete op het spel staat valt te denken aan het geval dat de oplegging van de boete grote gevolgen heeft voor de bedrijfsvoering van een onderneming.

Behalve dat bovengenoemde factoren de als uitgangspunt gestelde termijnen kunnen 'corrigeren', kan er ook sprake zijn van compensatie tussen de verschillende fasen. De Hoge Raad verwoordt het als volgt:

'Het is evenwel ook denkbaar dat de zaak in een eerdere fase met bijzondere voortvarendheid is behandeld, zodanig dat de overschrijding van de redelijke termijn in een latere fase daardoor wordt gecompenseerd.'^{xvi}

Het is ons niet geheel duidelijk hoe deze overweging van de Hoge Raad precies gelezen moet worden. Uit latere rechtspraak zou afgeleid kunnen worden dat de Hoge Raad heeft bedoeld dat een snelle behandeling van de zaak in de ene aanleg compenserend zou kunnen werken ten aanzien van een overschrijding van de redelijke termijn in een andere aanleg. Zo overwoog het Hof Amsterdam in een verwijzingsarrest (waarin het beleidsarrest van de Hoge Raad uitdrukkelijk als leidraad werd genomen):

'Nu voorts sprake is van een eenvoudige zaak, acht het Hof geen termen aanwezig de overschrijding van de redelijke termijn in de cassatiefase te compenseren met de voortvarendheid van de behandeling van de zaak in de eerdere fase en/of in de fase na verwijzing'^{xvii}

Mede in het licht van deze uitspraak lijkt het door de Hoge Raad gebruikte woord fase te kunnen worden opgevat als aanleg. De aantekening bij het beleidsarrest in Vakstudie Nieuws en een aantekening in Vakstudie Nieuws bij een later arrest ondersteunen deze opvatting.^{xviii} Onzes inziens, zulks in tegenstelling tot het Hof Amsterdam, biedt de tekst van het beleidsarrest geen directe aanknopingspunten om te veronderstellen dat een overschrijding in een eerdere aanleg door een versnelde behandeling in een latere aanleg kan worden gecompenseerd. De Hoge Raad spreekt immers uitdrukkelijk over een snelle behandeling in een eerdere fase die een overschrijding in een latere fase kan compenseren.

Wat hier ook van zij, het compenseren van een overschrijding in de ene aanleg door een voortvarende behandeling in de andere aanleg, is merkwaardig te noemen. Onaardig gezegd kan de rechter in hoger beroep uitgebreid de tijd nemen als de rechter in eerste aanleg zich in het zweet heeft gewerkt om tot een snelle beslissing te komen! Als bovendien ook een overschrijding in een eerdere aanleg door een versnelde behandeling in een latere aanleg kan worden gecompenseerd dan moet het niet uitgesloten worden geacht dat de inspecteur in hoger beroep gaat vanwege de enkele reden dat hij hoopt dat het hof de overschrijding compenseert en de boetevermindering teniet doet! In ieder geval zou de beboete in bepaalde zaken een risico nemen door in hoger beroep te gaan. Een eerder uitgesproken vermindering van de boete wegens termijnoverschrijding zou immers door de latere rechter ongedaan kunnen worden gemaakt (mits de inspecteur incidenteel beroep instelt) vanwege het enkele feit dat deze rechter de zaak met bijzondere voortvarendheid behandelt. Appelleren wordt dus in hoge mate riskeren.

Opvallend is dat de strafkamer van de Hoge Raad in een zeer recent arrest niet lijkt te willen weten van de mogelijkheid dat een snelle behandeling in eerste aanleg de overschrijding van de redelijke termijn in hoger beroep kan compenseren.^{xix} Het Hof Amsterdam had deze vorm van compensatie toegepast maar werd teruggefloten door de Hoge Raad.

Het is tevens denkbaar dat de Hoge Raad heeft bedoeld dat compensatie binnen een en dezelfde aanleg mogelijk is, zo zou bijvoorbeeld een overschrijding in de beroepsfase kunnen worden gecompenseerd door snelheid in de bezwaarfase.^{xx} Wat de meerwaarde van een dergelijke overweging zou zijn valt te bezien nu de Hoge Raad, zoals gezegd, slechts de duur van de aanleg heeft gelimiteerd en geen duur voor de onderdelen van een aanleg heeft gegeven (zo is de bezwaarfase door de Hoge Raad bij de eerste aanleg getrokken). Overigens is een soortgelijke compensatie ook in het grootgrutterarrest terug te vinden. In dat arrest geeft de Hoge Raad aan dat een overschrijding van de inzendingstermijn door het hof c.q. de Hoge Raad kan worden gecompenseerd door middel van een voortvarende behandeling van het beroep c.q. cassatie. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de Hoge Raad deze indieningstermijn van een eigen redelijke termijn heeft voorzien. De Hullu geeft in zijn noot bij het arrest aan dat de compensatiemogelijkheid zijns inziens de helderheid van het stelsel niet ten goede komt en dat het vermoedelijk gaat 'om een uitzonderlijke correctie die alleen in beeld kan komen bij een geringe overschrijding van de inzendstermijn'.

Ongeacht het antwoord op de vraag welke vorm van compensatie de Hoge Raad nu precies op het oog heeft gehad, door de overweging van de Hoge Raad wordt onduidelijkheid geschapen doordat het belang van de afzonderlijke termijnen sterk wordt genuanceerd. De uitspraak boet hierdoor in aan helderheid en kracht, ligt het primaat nu bij de afzonderlijke termijnen of bij de procedure als geheel? Wat is nog de waarde van de gegeven uitgangspunten voor de afzonderlijke termijnen?

6. De gevolgen van een termijnoverschrijding

In beginsel moet overschrijding van de redelijke termijn tot een vermindering van de boete leiden afhankelijk van de mate waarin de termijn is overschreden. De Hoge Raad geeft geen vuistregels voor de door de feitenrechter toe te passen vermindering. Op zich is dat begrijpelijk, het zal immers sterk van de feiten afhangen wat een gepaste sanctie is. Dit laat zich moeilijk vatten in vooraf bepaalde percentages. In het kader van de met het arrest beoogde duidelijkheid en de rechtseenheid en rechtsgelijkheid is het achterwege laten van vuistregels op dit punt minder evident. Dit te meer daar er voor de cassatiefase wel een percentage wordt vastgesteld (10%). De Hoge Raad zal bij een constatering dat de redelijke termijn in cassatie is overschreden als regel het bedrag van de boete (verder) met 10% verminderen.

Doordat er voor de cassatiefase wel een verminderspercentage is gegeven blijft er in deze fase weinig ruimte over voor de mate van overschrijding en de andere omstandigheden van het geval, althans voor wat betreft de hoogte van de vermindering. De Hoge Raad biedt echter een kleine opening door te zeggen de vermindering met 10% als regel te zullen toepassen.

Gezien het feit dat de Hoge Raad geen aanwijzingen aan de feitenrechter geeft en bovendien diens oordeel omtrent de sanctionering slechts op begrijpelijkheid toetst (overigens moet de feitenrechter wel aangeven in welke mate hij de boete vermindert), zou het in de rede liggen dat de Hoge Raad niet zelf een boete vermindert als de redelijke termijn in feitelijke aanleg is overschreden, maar dat hij de zaak terugverwijst. Van de Merwe merkt echter op dat de Hoge Raad niet zo strikt is in de leer en zelf meermalen de beslissing omtrent de hoogte van vermindering heeft genomen.^{xxi}

Deze 'nijverheid' van de Hoge Raad, die waarschijnlijk is ingegeven door het feit dat een terugverwijzing de duur van het proces alleen maar zou verlengen, kan echter vanuit het gezichtspunt van rechtseenheid en rechtsgelijkheid tot problemen leiden. Wattel geeft aan dat de staatssecretaris het onwenselijk acht als bijvoorbeeld het hof ten onrechte niets doet met de klacht dat de redelijke termijn is geschonden en de Hoge Raad vervolgens de boete met 10% matigt, terwijl als het hof wel een oordeel had gegeven en bijvoorbeeld een matiging van 25% percent zou hebben toegewezen, de Hoge Raad dit vanwege de marginale toetsing vermoedelijk niet zou hebben gecasseerd.^{xxii}

Inmiddels heeft zich in de jurisprudentie het geval voorgedaan dat het Hof Amsterdam had te oordelen over een termijnoverschrijding in de voorgaande cassatiefase.^{xxiii} Het hof was van mening dat de redelijke termijn was overschreden in cassatie, dat dit niet aan de belanghebbende te wijten was, dat de zaak bovendien van eenvoudige aard was en verminderde de opgelegde boete met 20%. Als de Hoge Raad zelf een oordeel zou hebben gegeven was naar alle waarschijnlijkheid een vermindering van 10% uit de bus gekomen. Deze discrepantie valt moeilijk te rechtvaardigen.

Het is goed mogelijk dat de feitenrechter de 10%-regel ook als uitgangspunt gaat nemen. In een recent arrest concludeerde de Hoge Raad dat zowel in hoger beroep als in cassatie de redelijke termijn was overschreden en verminderde hij de boete met 20%.^{xxiv} Het heeft er alle schijn van dat de Hoge Raad voor beide instanties een korting van 10% heeft toegepast. Het moet dan ook geenszins uitgesloten worden geacht dat de Hoge Raad de 10%-regel ook voor de feitenrechter een goed uitgangspunt vindt. In de aantekening in Vakstudie Nieuws wordt een en ander als volgt verwoord:

‘Aan het onderhavige arrest, gelezen in samenhang met het arrest 37 984 (beleidsarrest, GPH/TdB), ontlenen wij het vermoeden dat het aan de overschrijding van de redelijke termijn in de appèlfase te verbinden rechtsgevolg in beginsel ook uit een vermindering van de boete met 10% bestaat.’^{xxv}

Bovendien zijn in de feitenrechtspraak in de periode na het wijzen van het beleidsarrest meermalen uitspraken terug te vinden waarin de feitenrechter de boete vanwege de termijnoverschrijding met 10% heeft verminderd.^{xxvi}

7. De rol van de raadsman of ambtshalve toetsing door de rechter

Een voor de praktijk niet onbelangrijke vraag is wat de rol van de raadsman in deze is. Moet hij gemotiveerd aangeven dat de redelijke termijn is overschreden of toetst de rechter dit ambtshalve?

In beginsel moet de rechter ambtshalve onderzoeken of de redelijke termijn al dan niet is overschreden. Dat hij dit daadwerkelijk heeft onderzocht zal echter lang niet in alle gevallen expliciet blijken. De rechter hoeft slechts in specifiek genoemde gevallen te doen blijken dat onderzoek ook daadwerkelijk te hebben verricht. Een van die gevallen is de situatie dat er door de beboete een klacht is ingediend dat de redelijke termijn als bedoeld in artikel 6, lid 1, EVRM is overschreden. Het is derhalve raadzaam een mogelijke termijnoverschrijding expliciet onder de aandacht van de rechter te brengen. Bovendien kan niet voor het eerst in cassatie een dergelijke klacht worden ingediend (althans voor wat betreft de periode tot aan het laatste moment in feitelijke aanleg dat er door de beboete een klacht had kunnen worden ingediend) en de Hoge Raad de eerdere instantie slechts op de begrijpelijkheid en/of het blij geven van een onjuiste rechtsopvatting toetst.^{xxvii}

8. Conclusie

Met het wijzen van zijn beleidsarrest heeft de Hoge Raad duidelijkheid trachten te scheppen in de redelijke termijn problematiek in fiscale boetezaken. Hij is daar slechts ten dele in geslaagd. Alhoewel het arrest onmiskenbaar enige uitgangspunten en richtlijnen voor sanctionering geeft, blijft een aantal relevante vragen onbeantwoord. Wat de verhouding is tussen de totale duur en afzonderlijke fasen blijft vaag, onduidelijk blijft wat nog als redelijke totaalduur geldt en de bandbreedte voor de feitenrechter ten aanzien van het gevolg dat aan de overschrijding moet worden gekoppeld wordt niet gereguleerd. Daarnaast kan het verschil in beoordelingsintensiteit door de Hoge Raad rechtsongelijkheid in de hand werken. Er blijven al met al voldoende vragen open om jurisprudentiële ontwikkelingen ten aanzien van de redelijke termijn de komende tijd met gepaste interesse te volgen.

* Mr. G.P. Hamer is advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten, mr. T. de Bont is juridisch medewerker bij Cleerdin & Hamer Advocaten.

i EHRM 27 juni 1968, Wernhoff tegen Duitsland, nr. 2122/64, § 18.

ii O.m. Kamerstukken II 2003-2004, 29 702, nr. 3 p. 124-127, HR 19 juni 1985, nr. 22.076, BNB 1986/29 en HR 22 juni 1988, nr. 24.998, NJ 1988, 955.

Vergelijk ook § 9 en § 11 van het Besluit bestuurlijke boeten Belastingdienst 1998. Het recht op een behandeling binnen een redelijke termijn komt (in ieder geval in fiscale boetezaken) behalve aan natuurlijke en rechts- personen tevens toe aan publiekrechtelijke lichamen, aldus HR 8 juli 2005, nr. 39.482, LJN: AO9273 / V-N 2005/34.21. Wattel was in zijn uitgebreide conclusie en bijlage (dezelfde bijlage als bij het nader te bespreken 'beleidsarrest' van 22 april 2005) tot de slotsom gekomen dat aan een publiekrechtelijk lichaam geen beroep op art. 6 EVRM toekomt. Gelijk de aantekening in Vakstudie Nieuws betreuren wij dat de Hoge Raad zijn andersluidend oordeel zo mager toelicht.

iii HR 22 april 2005, nr. 37.984, LJN: AO9006 / V-N 2005/22.6 (met aantekening) / NTFR 2005/591 (m.nt Van de Merwe) / JB 2005/166 (m.nt. Wenders).

iv HR 3 oktober 2000, nr. 00775/99, NJ 2000, 721. Het feit dat een van de vice-presidenten van de strafkamer, Koster, zitting had in de belastingkamer die het arrest heeft gewezen zal hier zeker mee samenhangen.

v De bijlage is te vinden bij de uitspraak van de HR d.d. 22 april 2005, nr. 37.984 zoals die op rechtspraak.nl is gepubliceerd (LJN: AO9006); zie ook V-N 2004/50.5. De conclusie van Wattel werd mede ingegeven door het cassatiebeleid van de staatssecretaris van Financiën.

vi EHRM 12 juli 2001, Ferrazzini tegen Italie, nr. 44759/98. Zie tevens HR 14 september 1983, nr. 21.907, BNB 1984/224 en meer recent: HR 26 april 2002, nr. 37.229, BNB 2005/101.

vii Zie de eerder genoemde bijlage onder § 9.6.

viii HR 29 april 2005, nr. 38.781, V-N 2005/33.4. Vergelijk ook Hof Amsterdam 18 mei 2005, nr. 04/00449, LJN: AT7067.

ix Zie de eerder genoemde bijlage onder § 9.14.

x HR 22 april 2005, nr. 37.984, LJN: AO9006 ('beleidsarrest').

xi Zie tevens HR 22 april 2005, nr. 37.983, LJN: AT4464 en HR 12 augustus 2005, nr. 38.303, LJN: AO9037 / V-N 2005/38.9.

xii HR 3 oktober 2000, nr. 00775/99, NJ 2000, 721 m.nt. De Hullu.

xiii De door Wattel gegeven argumentatie dat de inzendenttermijn in het belastingrecht zelden problemen oplevert omdat de in het strafrecht gangbare praktijk van kop-staart-vonnissen ontbreekt, overtuigt niet. (Zie de eerder genoemde bijlage onder, § 9.8.) Nog los van het feit dat een mondelinge uitspraak (art. 28b Algemene wet inzake rijksbelastingen (AWR)) in het fiscale boeterecht enigszins vergelijkbaar is met een kop-staart-vonnis (art. 365a Wetboek van strafvordering) in het strafrecht, kan ook het inzenden van de stukken door het hof (art. 28a, tweede lid, AWR) in belastingzaken (te) lang duren. Zie M.W.C. Feteris, Fiscale bestuurlijke boetes en het recht op een behoorlijk proces, Deventer: Kluwer 2002, p. 342.

xiv Hof Leeuwarden 8 juli 2005, nr. BK 433/03, LJN: AT9217.

xv Zie ook M.W.C. Feteris, Fiscale bestuurlijke boetes en het recht op een behoorlijk proces, Deventer: Kluwer 2002, p. 329/330.

xvi HR 22 april 2005, nr. 37.984, LJN: AO9006 ('beleidsarrest').

xvii Hof Amsterdam 13 juli 2005, nr. 05/00566, LJN: AU0785.

xviii Aantekening bij HR 29 april 2005, nr. 40.676, V-N 2005/37.1: 'Daarbij heeft, naar wij vermoeden, wellicht mede een rol gespeeld dat de cassatieprocedure circa veertien maanden heeft geduurd, zodat een in het oordeel van de Hoge Raad eventuele (te) lange duur van de voorafgaande procedurefasen intern kan worden gecompenseerd, hetgeen passend is in het geheel van de hiervoor aangeduide vuistregels.'

xix HR 20 september 2005, LJN: AT8809.

xx Zie de samenvatting van het beleidsarrest in NTFR 2005/591 en tevens de conclusie van Wattel bij het beleidsarrest onder overweging 6.1.

xxi HR 22 april 2005, nr. 37.984, NTFR 2005/591, m.nt. Van Merwe. Zie ook de bijlage van Wattel, § 9.15.

xxii Zie de conclusie van Wattel onder 3.4 en zijn bijlage § 9.17.

xxiii Hof Amsterdam 13 juli 2005, nr. 05/00566, LJN: AU0785.

xxiv HR 17 juni 2005, nr. 38.960, V-N 2005/31.4 (met aantekening).

xxv Aantekening bij HR 17 juni 2005, nr. 38.960, V-N 2005/31.4. Zie voor vergelijkbare problematiek in het strafrecht annotator De Hullu bij HR 9 januari 2001, nr. 00940/99P, NJ 2001, 307.

xxvi Tevens valt te wijzen op het feit dat het volgens het Hof Den Bosch vaak voorkomt dat boetes worden gematigd vanwege overschrijding van de redelijke termijn en er in die gevallen tien percent van de boete afgaat, zo blijkt uit E.B. Pechler & M.W.C. Feteris, Evaluatie van het herziene fiscale procesrecht, SI-EUR-reeks, Kluwer 2005, p. 139.

xxvii Volgens de jurisprudentie van de strafkamer van de Hoge Raad zal een dergelijke klacht in het strafproces expliciet moeten zijn wil de rechter gehouden zijn tot een gemotiveerde weerlegging hiervan. Het enkel wijzen op het tijdsverloop en noemen van de data van de diverse proceshandelingen gekoppeld aan de mededeling dat de rechter hiermee rekening dient te houden bij de straftoemeting, is niet afdoende, zo volgt uit HR 30 augustus 2005, nr. 02384/04, LJN: AT7063 (strafzaak). De belastingrechter lijkt minder streng te zijn, zie HR 17 juni 2005, nr. 38.960, V-N 2005/31.4, r.o.v. 3.1: 'Belanghebbende klaagt in cassatie onder meer dat het Hof niet is ingegaan op de in zijn pleitnota voor het Hof aangevoerde stelling dat indien het Hof van oordeel is dat wel een boete moet worden opgelegd, rekening dient te worden gehouden met het tijdsverloop, en dat nu de boete het jaar 1992 betreft, dit op zichzelf al reden is geen boete op te leggen dan wel die te matigen.

Deze klacht slaagt. Het Hof is ten onrechte niet ingegaan op deze stelling, welke niet anders kan worden opgevat dan als klacht dat de berechting van de zaak in eerste aanleg niet binnen een redelijke termijn als bedoeld in artikel 6, lid 1, EVRM heeft plaatsgevonden. 's Hof's uitspraak is op dit punt dan ook onvoldoende gemotiveerd.'